

Yıldırım Koç

Sendikacı - Akademisyen

Sendika uzmanı, akademisyen. 1998 yılından beri kesintisiz olarak ODTÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nden İktisat Bölümü'nde kısmi zamanlı öğretim görevlisi olarak işçi-işveren ilişkileri tarihi ve günümüzde işçi-işveren ilişkileri konularında dersler vermektedir. Koç, Tek Gıda İş Sendikası'nda Eğitim Danışmanı olarak görevini sürdürmektedir.

TÜRKİYE'DE GÜNÜMÜZDE SENDİKACILIĞIN DURUMU VE SORUNLARI

Teşekkür ederim. Öncelikli olarak Sayın Belediye Başkanımıza ve ekibine çok teşekkür ediyorum. Çok başarılı bir toplantı düzenlenmiş.

Ben daha önceki konuşmacılardan farklı bir boyutu ele alacağım; Türkiye'nin; işçi sınıfını, sınıf mücadelesini ve sendikaları anlatacağım. Ben 1973 ODTÜ mezunuyum, yani 50 yıl oldu mezun olalı ama öğrenci yıllarımdan itibaren işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin kıyasında ve genellikle de doğrudan içinde oldum. O nedenle bu alanın yeterince bilinmediği kanısıyla bazı genel değerlendirmelerle başlayacağım. Çünkü genellikle her işin inceliği vardır; işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi de bu incelikle ele alınmayı hak eden alanlardan biri.

1923 yılında Türkiye İktisat Kongresi toplandığında, Türkiye işçi sınıfı çok zayıftı, nicel olarak da nitel olarak da. İşçi sınıfının büyük bölümü İstanbul'daydı. Azınlıklar işçi sınıfının büyük çoğunluğunu oluşturuyordu. Ayrıca o yıllarda Müslüman işçiler diyeceğimiz kesim de Anadolu'daki mücadeleye destek vermedi. O dönemde İstanbul'daki sendikalar ve benzeri işçi örgütleri Anadolu'ya geçip, kurtuluş mücadelesine destek vermek yerine ya bu konuda

Türkiye'nin siyasal ve toplumsal geleceğinde damgasını vuracak güç, Türkiye işçi sınıfıdır.

tamamıyla duyarsız kaldı, ya da İngiliz işgal kuvvetleriyle iş birliği yaptılar. Bu nedenle işçi sınıfı ve sendikacılık tarihinde 1919-1922 dönemi İstanbul'u kara bir lekedir. Bu nedenle de 1923 Şubat'ında Türkiye İktisat Kongresi düzenlendiğinde, İstanbul işçilerinin temsilcileri ciddiye alınmadı haklı olarak ve işçi grubunu Aka Gündüz yönetmişti. Ancak kongrede alınan kararlar önemlidir.

Bugün çok farklı koşullardayız. Bugün Türkiye işçi sınıfı tarihinde ilk kez Türkiye'nin toplumsal ve siyasal geleceğine damgasını vuracak kadar nicel ve nitel olarak güçlüdür. Dıştan bakıldığında, hayatın içinde onlarla birlikte olmadıysanız belki bu tespit size abartılı gelebilir. Dediğim gibi 50 yılım bu insanlarla birlikte geçti, çeşitli sendikalarda çeşitli düzeylerde ilişkilerim oldu. O nedenle bir kere bu konunun vurgulanması ile başlamak istiyorum. Türkiye'nin siyasal ve toplumsal geleceğinde damgasını vuracak güç, Türkiye işçi sınıfıdır.

Ben iktisatçıyım, Türkiye bir iktisadi depreme doğru hızla gidiyor. Orta sınıf dediğimiz kesimin hızla tasfiye olduğu ve nüfusumuzun giderek artan bölümünün -birazdan bazı rakamlar da vereceğim- hayatını

işgücü satarak kazanan insanlardan oluştuğu bir noktadayız. Sendikacılığı anlamak için de öncelikli olarak genellikle sanılanın dışında bazı noktalara dikkat çekeceğim. Çünkü sendikalar konusunda kullandığımız bilgi, genellikle bazı gözlemlerle sınırlı bilgiler, yaygındır. Bu sürecin içinde olan biri olarak bu konulardaki belki önyargıların değişmesine de katkıda bulunmak istiyorum.

Birincisi, sendikacılık hareketini ve işçi sınıfını anlayacaksanız, işçilerin bugünkü ve geçmişteki durumunu bilmek gerekiyor. Bazı çok önemli özelliklere sahip olduklarını düşünüyorum. Buna biraz daha ayrıntılı olarak değineceğim.

İkincisi; sendikalar ve sendikacılar genellikle dışarıdan bakıldığında zannedildiğinden tümüyle farklı bir yapıdır. Dıştan baktığınızda gördüğünüz insanlarla bu sürecin içinde yer aldığınızda tanıdığınız insanlar çok farklıdır. Onların bazı özelliklerine dikkat edeceğim. Sendikaları tanımak istiyorsanız, devletin bu süreçteki rolünü ihmal edemezsiniz. Türkiye'de özellikle 1946'dan itibaren sendikalarda daima devlet görevlileri olmuştur. Devlet görevlilerinin dışında devletle işbirliği yapan kesimler olmuştur, bunları

bir miktar anlatacağım. Hükümetler müdahale etmiştir, siyasi partiler müdahale etmiştir. Son Fethullahçı ajan ve terör örgütünün bile sendikaları vardı, bunlara değineceğim. Yabancı devletler önemlidir. Yani Avrupa Birliği emperyalizmi de sendikaları etkilemeye çalışır, biraz ayrıntılı anlatacağım. Amerika Birleşik Devletleri de; onlar etkileme çabasında bir dönem çok yoğunlardı. Bunların dışında da işverenlerin bu tür girişimleri vardır.

Yani Türkiye'de işçi sınıfı ve sendikacılık hareketini anlayacaksınız, işçiyi, sendikacıyı, devletin, hükümetin, siyasi partilerin Amerika-Avrupa'nın ve işverenlerin müdahalelerini bir bütün olarak değerlendirdiğinizde ortaya çok karmaşık bir tablo çıkar. Türkiye'de sendikacılık dediğimiz olguyu, ancak bu tablonun bütününe görürseniz anlayabilirsiniz; yoksa kulaktan dolma bilgiyle değerlendirmeler yaparsınız.

Önce işçi sınıfının durumuna bakalım. Benim dediğim gibi, 50 yılını bu insanlarla geçti. Öyle dıştan bakıldığı gibi kesinlikle cahil ya da aptal filan değiller. Osmanlı Döneminde de böyledi, bugün de değiller ama bugün çok daha başka bazı özellikler de kazandılar. Bir kere olağanüstü akıllı insanlardır, sıradan işçilerden söz ediyorum. Son derece ihtiyatlıdır, çünkü Türkiye'de bir sürü insanın başının nasıl belaya girdiğini bilirler. Sırtlarında yumurta küfesi taşıdıkları için çok gerçekçidirler, olağanüstü gerçekçi değerlendirmeler yaparlar, kesinlikle olmayacak duaya âmin demezler, hayal dünyasında yaşamazlar. Saf ayaklara yatma konusunda olağanüstü becerilidirler. Onun ötesinde adam kullanma konusunda son derece yeteneklidirler. Bütün bu özelliklerini alt alta sıraladığımızda, hani şeytana pabucunu ters giydiren ya da çanklı erkanı harp dediğimiz bir kitle çıkar karşınıza. Yani bu alanda çalışmaya başladığınızda ilk yıllarda bu insanlara çok şey öğreteceğinizi zannedersiniz, halbuki onlardan öğrenecek çok şeyiniz vardır. Ben son 15-20 yılda bilinçlendim, bu meseleleri kavramaya başladım. Sıradan bir işçinin kafasında -hani rahmetli İsmet Paşa için söylenirdi- kırk tilki döner, kırkının da kuyruğu birbirine değmez. Sıradan işçi bu kadar pratik zekalı, kafası tık tık tık tık işleyen, kısa vadeli çıkarlarını çok iyi bilen, yani bizim iktisatta kullandığımız ifadeyle bir Homo ekonomikus'tur, tam bir örnektir Homo ekonomikus'lara.

Belli eksiklikleri vardır; okuyarak öğrenmeyi sevmeyenler, kulaktan dolma bilgiyle bu işi bildiklerini zannederler. Olağanüstü bir özgüvenleri vardır. Her konuda kendilerini uzman zannederler. Kendilerini hekim zannedip birbirine ilaç önerirler. Putin'e akıl öğretmeye kalkın da olur televizyonda dış politika haberlerini izlediğinde. Deprem dinlediğinde rahatlıkla bir jeolog ve inşaat mühendisi olarak önerilerde bulunabilirler. Bu uyanıklıklarının yanı sıra Çiftlik Bank'a para kaptırabilirler, kripto parayla oynayabilirler. Ben 50 yıllık iktisatçı olarak elimi sürmedim kripto paraya; ama onlar bu alanda oynayabilirler. Bu tür olağanüstü ilginç özellikleri vardır. İşçi sınıfı dediğimiz insanlar böyle olağanüstü bir kitledir.

Sendikacılara gelince ikinci grup olarak, bu özellikleri ikiyle üçle çarpım. Bir kere bir işçi toplantısında, bir fabrikada yaptığımız toplantıda bir işçi böyle saf ayaklara yattı -o işi çok iyi bilirler. Ben de 72 yaşındayım; yaşımın ileri olmasına ve beni genelde ağabey veya amca kabul etmelerine güvendim. Ona dayanarak, kırmayacağımı da bilerek dedim ki: Bak saf ayaklara yatma, ben hepinizin nasıl cin olduğunu biliyorum. Ben bunu deyince bu arkadaş gevşedi, güldü, "Tamam hocam, biz ciniz de bu sendikacıların cinini." dedi. Ben de dedim ki, gerçekten de öyle. Sendikacı dediğiniz kitle cinin cinidir. Yani öyle dıştan baktığımızda çok sakin gözükürken, kafası çalışıyor mu bu adamın diye düşündüğünüz sendikacılar olabilir. Bu sendikacı nitelemesini yaparken siyasi görüşüne, kökenine, bölgesine göre ayırım yapmıyorum. Öylesine kaygan bir zemindir ki sendikacılık, o kaygan zeminde ayakta kalabilecek derecede zeki, kıvrak zekalı, sorunlara çözüm üretebilen bir kitle vardır karşınızda. Temsil ettikleri kitlenin gelişmelerini yakından izlerler. Yaptıkları bir toplantıda, o kitlenin mimiklerinden hareketle bile sonuçlar çıkarabilen çok yetenekli insanlardır. Bunu söylerken 1975-1977 döneminde DİSK'e bağlı Maden-İş'te, daha sonra 20 küsur yıl Türk-İş'e bağlı Yol-İş Sendikası'nda, genel başkan danışmanlığını yaptığım Türk-İş'te bütün yüzlerce belki binlerce sendikacı ile çalışmış biri olarak bu gözlemleri yapıyorum. Bir kere kimle dans ettiğinizi bileceksiniz. Akademiden gidip anket yaparlar. O uyanık işçi, o anketi yapan kişi hangi bilgileri, daha doğrusu hangi yanıtları istiyorsa ona göre yanıt verir. Onlardan biriyseniz, sizle açık ve dürüst konuşur, ama dışarıdan gelen biri anket uyguluyorsa, o anketlerden sonuç çıkarabilmek filan mümkün değildir. Olağanüstü canlı bir kitledir.

Sendikaları anlamak istiyorsanız, devletin bu işlere müdahalesine bakacaksınız. Türkiye'de 1946'da sendikalar yaşam yeniden başladığında Sabahattin Selek isimli bir kişinin 1947'den 50'ye kadar olağanüstü büyük bir rolü var. Sabahattin Selek *Anadolu İhtilali* kitabının yazarıdır. O yıllarda süvari üsteğmeniyken ordudan çıkarılır. O tarihte Cumhuriyet Halk Partisi İşçi Bürosunun başkanı Doktor Rebiî Barkın'dır. Onun yardımcısı olarak üç yıl Türkiye'de sendikaların gelişmesinde belirleyici kişidir. Sendikalar kurmuş, tüzüklerini sağlamış, ceza paralarından para getirmiştir. Ben eski sendikacılarla sözlü tarih çalışması yapmaya pek meraklıydım, çok işçiden dinledim. "Müdürün odasına çağırıldılar, orada biri vardı. Sabahattin Bey'miş, bize para getirdi. Halk Eviden gidip masa sandalye aldık, sendikayı kurduk, ilk genel kurulumuzda da divan başkanlığını Sabahattin Bey yaptı." diye. Sabahattin Bey daha sonra Milli İstihbarat Teşkilatı Marmara Bölge Başkanı olmuş.

Şevket Yılmaz'ın adını duymuşsunuzdur; 1950'li yıllarda Bursa Merinos'ta sendikacılığı başlamış. 1995'e kadar Teksif'in Genel Başkanı, 1982-1992 arasında Türk-İş'in Genel Başkanı. 1988 yılında MİT'çi Mehmet Eymür MİT raporunu yayınladı; onun bir yerinde Şevket Yılmaz için teşkilatın en iyi ajanlarından yazıyordu. Bunu üç yazar köşesinde gündeme getirdi ve Şevket Bey bunları tekzip edemedi. Onun dışında bu şekilde devletle bağlantısı olduğunu bildiğimiz insanlar var. Bunlardan biri de Türkiye İşçi Partisi'nin kurucularından olan bir kişi. Bu kişi Çiçkolata İşçileri Sendikası Genel Başkanı'ydı ama daha sonra bu görevinden ayrıldı ve gitti; Ahmet Muşlu diye biri. Bir dönem Türk Metal'in kuruluşunda yer alan, hatta Türk Metal'in amblemindeki kurdu önen, daha sonra Çağdaş Metal'i kuran, oradan Maden İşe geçen, DİSK'in genel sekreterliğini yapan Fehmi Işıklar hakkında da bazı ciddi iddialar vardır. Bunlar devlet adamı olarak bildiğimiz kişiler. Eğer bu camianın içindeyseniz sizin kulağımıza gelir. Yani "şu, şu, şu şöyle şöyle bir adam, aman ha" filan derler.

Bir de devletin önüne dosya atıp kullandığı adamlar vardır. Yani sendikacıdır, açıkları zaafları vardır. Bunlar istihbarat örgütlerince tespit edilir ve bu biraz sınır dışına çıkmaya kalktığında biri ziyaretine gelir, önüne bir dosya atar ve o kişi ondan sonra sesini çıkarmaz. Devletin müdahalesi bu.

Onun ötesinde hükümetlerin bu alanda müdahaleleri var. Hükümetler bu alanı boş bırakmamışlardır

İkinci Yüzyılın İktisat Kongresi

ve bu müdahaleler sırasında da oldukça etkili olurlar. Örneğin Orman-İş Sendikası 2004 Haziran'ında hükümetin kontrolüne girmeyi reddettiği için böyle bir operasyona maruz bırakıldı ve üye sayısı sıfırlandı. Hava-İş'te benzer bir olay yaşandı, Tek-Gıda'ya başarısız kalan bir müdahale oldu. Siyasal iktidarın elinde çeşitli araçlar var; bunları dikkate alarak hareket ederler ve denetlerler. Onun için hükümete yakın olan sendikaları da sendika içinde sayarız, ama biliriz ki bunlar hükümetin kontrolünde sendikalardır. Bu, devletin kontrolünden farklı bir sendikal yapıdır.

Siyasi partilerin kontrolü altında sendikalar var. Mesela 1980 öncesinde DİSK'in 1975 Mayıs genel kurulunda ben yabancı konuklardan sorumluydum. Türkiye Komünist Partisi, İbrahim Güzelce aracılığıyla 1977 Aralık'ına kadar DİSK'e hakimdi. DİSK'e bağlı Maden-İş, Bank-Sen, Baysen gibi sendikalarda doğrudan doğruya Türkiye Komünist Partisi etkiliydi. Ondan sonra 1977 Aralık ayında 6'ncı Genel Kuruldan sonra yönetim değişti. Bu kez farklı gruplar oluştu. 1980 darbesi öncesinde Türkiye'de her sosyalist/komünist grup kendine bağlı sendikalar oluşturdu. Siyasal partilerin de vardı, bugün de belli siyasal partilerle yakın ilişki içinde olan sendikalar var. Bizden ele alacağım Memur-Sen dediniz mi, doğrudan doğruya iktidardaki partiyle bağlantılı; Türkiye Kamu-Sen ve Hak-İş de aynı şekilde. O zaman sendikacılık hareketini değerlendirirken doğrudan doğruya siyasal partilerle bire bir bağlantı içinde olan sendikaları da dikkate almanız gerekiyor

Bu konuda en çarpıcı örnek bu Fethullahçı casusluk ve terör örgütünün yapılanmasıdır. Bunların işverenler içinde TUSKON diye bir örgütü vardı TÜSİAD, MÜSİAD ve TÜRKONFED'den filan farklı olarak. Onun dışında da iki tane konfederasyon kurdular. Biri Aksiyon-İş; Türkiye'de kendi kontrollerindeki işçi sendikalarının üst örgütü bir konfederasyondur Aksiyon-İş. Bir de kamu çalışanları sendikalarının üst örgütü olarak Cihan-Sen'i kurdular. Bunun ötesinde genellikle kamuoyunun dikkatinden kaçmış olan bir konfederasyon kurdular, İşçi ve Memur Dernekleri Konfederasyonu. Adı Mülayemet Çalışanlar Konfederasyonu, MÜLKON. Buna bağlı 5 federasyon vardı: TÜÇAF, MİHVER, TÜMÇADEF, GÜÇAF ve DOÇAF diye. Yüzden fazla da dernek bunlara bağlıydı ve eğer Fethullahçıların darbe girişimi başarılı olsaydı, bu dernekler aracılığıyla da altyapılarını oluşturmaya çalışacaklardı. O nedenle çeşitli dernekleri de dikkate almak gerekiyor.

Diğer grup, yabancı devletlerin müdahaleleri. Emperyalist güçlerin Türkiye işçi hareketini yönlendirme çabaları var. Bu ilişki 1951'de Amerikalı Irving Brown'un Türkiye'ye gelmesiyle başladı. Agency for International Development (USAID) ile İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun ortak eğitim seminerleri yapıldı. 1972'de, CIA'nın kontrolündeki AAFLI dediğimiz Asya-Amerika Hür Çalışma Enstitüsü'nün Türkiye'de faaliyetleri gündeme geldi, Türk-İş ile işbirliği içinde. Amerikalılar sendikaları etkilemek ve istihbarat toplamak için çok çaba gösterdiler. Soros'un Açık Toplum Vakfı ya da Enstitüsü Türkiye'de hâlâ bu alanlarda kısmen çalışmalarını sürdürüyor; çeşitli sendikalara para yardımında bulundu. Onun ötesinde, yine CIA'nın kontrolündeki Dayanışma Merkezi, Solidarity Center adını verdikleri yapı Türkiye'de faaliyetlere geçmeye çalıştı. Başarılı olamadılar.

Onun dışında Almanlar var. Alman sendikaları ve Alman devleti bizim işçi hareketini hiç rahat bırakmadı. Mesela Rosa Luxemburg Vakfı var, bizim sol eğilimli sendikalarla işbirliği yapan Rosa Luxemburg Vakfı. Rosa Luxemburg, biliyorsunuz, Polonya kökenli bir komünisttir, Almanya Sosyal Demokrat Partisi'nde yüz yıl kadar önce çok etkiliydi. 1919 Ocak ayında Spartakist Ayaklanmasında yer aldı ve o dönemki sivil milisler tarafından kafası dipçik ile ezilerek nehre atıldı, öldürüldü. Dünyanın ünlü komünistlerinden biridir. Rosa Luxemburg Vakfı diye bir vakıf var. Almanca biliyorsanız bu vakfın internet sitesindeki çalışma raporlarına bakıyorsunuz, harcamalarının tümünün finansmanı Alman devleti tarafından yapılıyor ve burası Alman istihbaratçılarınin cirit attığı bir yerdir. Friedrich Ebert Vakfı var, bizim Sosyal Demokrat Parti, sendika ve derneklerle işbirliği yapan. Friedrich Ebert, Almanya Sosyal Demokrat Partisi'nin 1918'e kadar başkanı. Yani August Bebel ve Wilhelm Liebknecht'lerden sonraki başkanı. 1919'da yeniden kurulan Almanya'da devlet başkanlığına geliyor. Onun adına kurulan bir vakıf. İnternet sitesine giriyorsunuz, bakıyorsunuz Friedrich Ebert Vakfı'nın tüm gelirlerinin kaynağı Alman devleti ve bu örgüt de Alman istihbaratınınin cirit attığı bir yapıdır. Bununla sınırlı mı? Hayır. Avrupa Birliği projeler veriyor. Benim kanıma göre Avrupa Birliği de bir emperyalist güç odağıdır. Bu toplantı bu yapının Türkiye açısından değerlendirmesinin yapılabacağı yer değil; ama Avrupa Birliği de verdiği projeler aracılığıyla sendikalarımızı kontrol etmeye çalıştı. Pek de başarılı olamadılar ama epey istihbarat topladılar ve toplamaya devam ediyorlar. İsveçliler var

mesela LO ve TCO isimli işçi ve memur sendikaları aracılığıyla, Sida dedikleri devlet tarafından finanse edilen bir örgütlenme aracılığıyla Türkiye'de faaliyet gösteriyorlar. Bunların ne kadar etkili olduğu tartışılır ama küçümsenmeyecek bir yabancı etkileme veya en azından istihbarat toplama çabasıyla karşı karşıyayız.

Onun ötesinde işverenlerin müdahaleleri var. Benim ilk sendikalarla doğrudan deneyimim 1972'de olmuştu. ODTÜ'de üçüncü sınıfı bitirdiğim yaz aylarında bir süre bir arkadaşımınla birlikte bir sendikada çalıştım. Türkiye tarihinde çanta sendikacısı dediğimiz bir kesim vardır. Bunun artık idealleşmiş örneği, Süleyman Akkaya diye biri. Lakabı Peygamber Süleyman'dır. İlk 1972'de onunla tanıştım. Daha sonra inşaat işkolunda Bayram Sökmen diye biri vardı. Bu tür sendikacılar da vardır, işverenlerin kontrolü altında. İşverenler bazen, işyerimde işte şu konfederasyona bağlı şu sendika örgütleneceğine, bu konfederasyona bağlı ya da bağımsız şu sendika gelsin diye tercih yaparlar ve bu tercih aracılığıyla da etkili olabilirler.

Şimdi ancak bu genel çerçevede baktığımızda sendikacılığı kavrayabiliriz. Yani dıştan baktığımızda sendikalar gözükür. Bunların içinde ne işler, neler olur genellikle bilinmediğinden genel değerlendirmeler yapılabilir.

Şu andaki sendikal yapı nedir dediğinizde bazı istatistiklere ulaşabilirsiniz. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı her yıl ocak ve temmuz aylarında istatistikler yayınlıyor işçi sendikalarına ilişkin. Kamu çalışanlarına ilişkin istatistikler de her yıl temmuz ayında yayınlanır.

İşçi sendikalarının üye sayısı toplam 2 milyon 330 bin gözüküyor. Bu doğru bir rakam mı? Değil, bunun aşağı yukarı yüzde 40'ını sileceksiniz. Mevzuatımıza ilişkin bazı özellikler nedeniyle bu gerçekte yüzde 60'ı kadar filandır. Bunun büyük bölümü, 1 milyon 213 bini Türk-İş'e bağlı sendikalardadır. 2018 Nisan'ında taşeron işçilerininin kadroya geçirilmesi sonrasında bunların önemli bir bölümünü bünyesinde toplayan Hak-İş'te de 727 bin kişi var. DİSK'e bağlı sendikalarda da 212 bin kişi gözüküyor. Bunların dışında -büyük olasılıkla adlarını bile duymamışsınızdır- Tüm-İş Konfederasyonu, Ülkem-İş Konfederasyonu, Anadolu-İş Konfederasyonu ve Yeniden-Misk Konfederasyonu gibi işçi sendikalarının

üst örgütü olan konfederasyonlar da var. Bu verilere göre işçiler arasında sendikalaşma oranı yüzde 14,42 gözüküyor; ama demek ki gerçekte bu oran yüzde 8 civarında.

Kamu çalışanları sendikalarında ise tam bir siyasal bölünme vardır. Memur-sen Konfederasyonu, siyasal iktidara bire bir yakın olarak faaliyet gösteriyor. AKP iktidara gelmeden önce toplam üye sayısı 41 bin sekiz 871'di, şimdi 1 milyon 54 bin. Türkiye Kamu-Sen, Milliyetçi Hareket Partisi ile bağlantılıdır ve üye sayısı 526 bin. KESK'e bağlı sendikaların toplam üye sayısı 150 bin, Birleşik Kamu-İş'in toplam üye sayısı da 102 bin. Ama bunun dışında, adını bile duymadığınızdan emin olduğum konfederasyonlar olarak Bask, Hak-Sen, Çalışan-Sen, Tüm Memur-Sen, Anadolu-Sen, Şehit Gazi-Sen, Mil-Sen, Yurt-Sen gibi kamu çalışanları sendikaları konfederasyonları da var.

Şimdi bu yapı içinde kim kimi kullanıyor? Yani böyle bir işçi yapısı dikkate alındığında, sendikalar işçileri aldatıyor mu? Yoksa işçiler mi sendikaları aldatıyor? Bu ilişkide kimin kimi kullandığını sorguladığımızda vardığınız sonuç ne dersiniz, iki taraf birbirini kullanıyor derim. Siz dıştan baktığınızda işçinin bu sendikadan niye ayrılmadığını kavramayabilirsiniz ama bir bakarsınız o işçinin kızının başka bir ilde üniversite kazanması durumunda yurt ayarlamasını o sendikacı yapıyordur. O sendikacı o işçinin sünnet düğününe gidip altın takıyordu, hastalandığında doktor buluyordur, kan verilmesini organize ediyordur. Karakola düştüğünde gece üçte gidip onu karakoldan çıkarıyordur. Yani açıkçası Türkiye'de ne işçiler dıştan gözükteği gibidir. Her biri gerçekten kısa vadeli çıkarlarını mükemmel şekilde bilen ve buna göre davranan insanlardır. Ne de sendikacılar sizin zannettiğiniz gibi çoğunuzun diyeyim en azından- işçileri aldatarak iş başında duran insanlardır.

Şimdi çok farklı bir sürece giriyoruz. Öyle dönemler olmuştur ki, işçiler sendikacıları aşar ve kendi başına eylemler düzenler. 1989 Baharında bunu yaşadık. İşçinin bu şekilde harekete geçmesinde iki önkoşul vardır. Birincisi, bir ciddi mutlak yoksullaşma varsa işçi tepki duymaya başlar. Yani satın alma gücünde ciddi bir düşme varsa, ciddi bir yoksullaşma varsa, nispi yoksullaşmadan ayrı olarak bir mutlak yoksullaşma varsa... Ama böyle durumda, iktidarda bulunan partinin ya da hükümetin çok güçlü olduğu gibi bir izlenim varsa, işçi küfreder ve beddua eder, ama

kitlesel düzeyde eyleme geçmez. Ne zaman eyleme geçer? Siyasal iktidarın zayıfladığı algısı ön plana çıkarsa. Bu konuda son derece gerçekçidirler ve doğru tespitler de yaparlar. Ancak bu iki koşulun birlikte oluşması durumunda kitle eylemleri kendiliğinden gerçekleşir. Siz ağzınızla kuş tutsanız, hayatından memnun olan işçiyi harekete geçiremezsiniz. Türkiye'nin bütün güvenlik güçlerini toplayın -Gezi olayında da bunu yaşadık, Bahar Eylemlerinde de yaşadık- ciddi bir mutlak yoksullaşma yaşayan ve arkasından zayıf iktidar algısının hâkim olduğu bir işçi kitlesinin eylemini önleyemezsiniz.

1980'den 1988'e kadar ücretler çok düşmüştü. Yani satın alma gücünü 1980'de 100 kabul ederseniz, 1988'de 36'ya kadar düşmüştü; ama kitle eylemleri 1989 yerel yönetim seçimlerinden sonra gelişti. Niye? Ciddi bir mutlak yoksullaşma vardı ama Anavatan Partisi 1987 seçimlerinde yüzde 37 oy almıştı. Ama 1989 Mart seçimlerinde oyu yüzde 21'e indirdi, İstanbul, Ankara, İzmir belediyelerini kaybetti; o zaman bir anda kitle eylemleri başladı. Kimse bu şekilde oluşan koşullarda kitle eylemlerini engelleyemez.

Şimdi yepyeni bir ekonomik depreme doğru gidiyoruz. Hani orta sınıf yok oldu filan diyorlar; çok hızlı bir mutlak yoksullaşma ve küçük burjuvazinin mülksüzleşmesi var. Bugün resmi verilere göre Türkiye'de gelir getirici bir işte çalışanlar içinde yüzde 70'inden fazlası işçi ve memur. Diğer kesimleri, emeklileri ve işsizleri de dahil ederseniz, işçi sınıfı toplumun yüzde 80'inden fazlasını oluşturuyor. Bu koşullarda Türkiye tarihinde ilk defa çok kısa bir süre içinde çok ciddi bir mutlak yoksullaşma yaşanıyor olacak. Önümüzdeki günlerde bu ekonomik depremin etkisinin iyice hissedildiği koşullarda çok ciddi kitle eylemlerinin kendiliğinden gelişeceğini; etnik kökeni, siyasi görüşü ve diğer farklılıkları ne olursa olsun insanların ekmek kavgasında birleşeceğini göreceksiniz.

Benim maden işçisi bir arkadaşım var Zonguldak'ta, onunla bir kez konuşuyorduk, bizim işçi ne zaman ayağa kalkar, diye. Onun söylediği bir lafı ben çok severim. Dedi ki, bizim işçi oturduğu minder tutuşmadan ayağa kalkmaz. Minderin tutuşacağı bir sürece giriyoruz.

Teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

